

Abidin Dino'nun tutuklu seramikleri

Sakine Çil

"En alt katmanda kırık bir tuğla parçası, sonra pekişmiş çini bir tabak, daha sonra bir köylünün tabağı, onun üstünde porselen vazo parçası, az ötede İtalyan Mayolika tabak, sonra seladon yeşili bir Çin vazosu, sonra bir İznik duvar çinişi, lüsterli İspanyol tabağı, en üst katmanda yüzyıllar önce toprağa gömülen yanar-dönerli bir İran vazosunun parçaları..."

İşte toprak ve ateşin birlikteliğinin en kısa ve görkemli özeti.

Bir Maya köylüsünün, bir kı-

zıldehilinin ya da Anadolu kadınının, öte yanda Afrikalı'nın, adı bilinmeyen ya da bilinen birçok seramik sanatçısının yanısıra Gauguin, J. Cocteau, Braque, Miro, Chagall, Picasso ve Abidin Dino'nun ellerinin de izleri var bu serüvende.

Toprak ve ateş tıpkı diğer elementler gibi saygı ve masum ellerle yaklaşıldığında kullanılmalarına izin verirler. İşte bu saygıyla Adana'da 1941 ile 1943 yılları arasında kardeşi Arif Dino ile bir-

likte tanışır kille Abidin Dino. Nasıl ki Miro'nun arkasında Artigas Usta, Picasso'nun arkasında Georges ve Suzanne Ramie ustalar varsa, Dino'ların arkasında da Murat Usta varmış. Adı sanı şimdilerde bilinmeyen.

Sonra 1949 ve 1950'de Ankara'da Seramik Enstitüsü'nde üretilen seramikler. O sıralarda milletvekili olan seramiğe meraklı Zeyyad Ebüzziya götürür Abidin Dino'yu Enstitüye. Biçim ve renk olarak Protohititlerden izler taşıyan bu çanak çömleklerin başına gelenlere gelince:

O sıralarda, pasaport isteğinden iki yıl sonra, üç aylık geçerliliği olan bir pasaport verilir Abidin Dino'ya. Nihayet Avrupa'ya gidebilecektir. Yolculuk günü gelip çatar. Yolcular uçağa alınırken Abidin Dino'yu göremez eşi. Kaçtırdık el sallayamadık diye hayıflanır. Derken Abidin Dino onlara doğru gelir. "Pasaportta bir eksik varmış... Aldılar, geri vermiyorlar." Yeşilköy'den Sansaryan Hanı'na gidilir hiç vakit kaybetmeden. "Kusura bakmayın, yanlışlık" denilip durum düzeltilir. Uçak bileti ayarlanır. Ertesi gün yola çıkar Abidin Dino. Derken bir sabah Güzin Dino iki siville karşılaşır kapısının önünde.

"Seramikler varmış... Üstlerinde zararlı işaretler olduğu ihbar edildi! Götüreceğiz" derler...

Birkaç mukavva kutu bulunur. Bir bir gazete kâğıtlarına sarılır seramikler. Ne zahmetli, tehlikeli bir iştir işin bu tarafı, bilen bilir. Suç unsuru çanaklar Birinci Şubededir artık. Güzin Dino teslim belgesi ister. "Kâğıda sarılı seramikler açılır, el birliği ile isim takılır seramiklere: Mavili yeşilli küçük kayık tabak, üstten kulplu yemişlik..." Toplam 77 parça. Gazetelerden ertesi günü öğrenilir ki seramiklerin üstündeki çizgilerde komünist propagandası varmış. Polis Koleji öğretim görevlilerinden oluşan bilirkişi heyeti inceleyecektir seramikleri. Fakat içlerinde güzel sanatlar uzmanı yoktur. Tartışmalar, istifalar ve yeni oluşturulan bilirkişi heyeti seramikler üzerinde orak, çekiç resimleri çizildiğine karar verir.

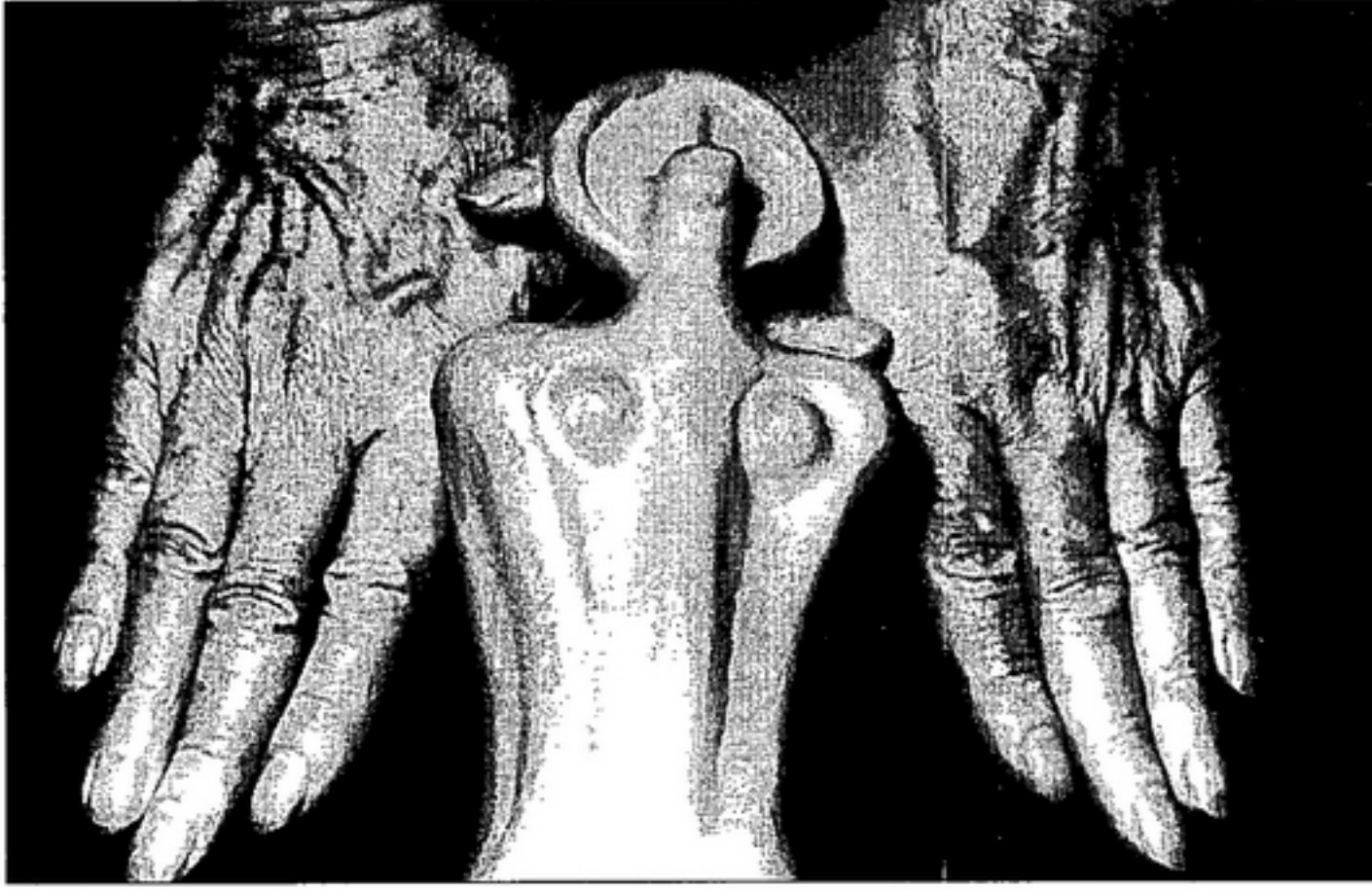

Dino, 1940'lardaki Adana günlerinden bu yana çok çeşitli seramikler de üretti

76 GÖSTERİ

Ocak 1994

S. 158, s. 76-77

Abidin Dino'nun yüzlerce resim, karikatür, seramik üretmiş, yazı ve şiirler yazmış elleri

Abidin Dino'nun ağır cezada yargılanması için İtalya'dan geri getirilebileceği söylenir. Sonra eş-dost yardımıyla Güzel Sanatlar Akademisi'nden bir bilirkişi heyeti toplamaya karar verilir. İş uzar, durum baba dostu Adliye Bakanı'na intikal eder. Bakan anlamsız çizgilerin anlamını sorar. Güzin Dino onların soyut çizgiler olduğunu anlatmaya çalışır.

Boş vakitlerinde Fenerbahçe'deki köşkünde suluboya manzara, çiçek, kuş resimleri yapan Bakan, "A kızım, senin kocan da gül, bülbül resimleri dururken, ne diye köşeli ya da kıvrımlı anlaşılmasız çizgiler çiziyor" diye yakınır. Baba hatırı için Güzin Dino'yu Cumhuriyet Başsavcısına gönderir.

Başsavcı Abidin Dino'nun seramiklerinden bir çaydanlığın dibindeki Abidin imzasını gösterir. "İşte orak-çekiç işaretleri der." Aslında başsavcı da saçmalığın farkındadır.

Güzel Sanatlar Akademisi seramiklerde suç unsuru olmadığına karar verecektir en sonunda.

Adliye koridorunun duvar diplerinde sergilenen seramikler, sergilenemedi oraya buraya dağılır. Bir iki parça Paris'in yolunu tutar.

"Bütün materyellerin içinde en basit, yoksul ve zengin olan top-

rakla" bağlarını koparmaz Abidin Dino. 1951'de Fransa'nın güney sahiline yakın, hâlâ geleneksel bir çömlekçi kasabası olan Vallauris'de Atelye Madoura'da Picasso ve Chagall'la seramik çalışır.

Gaston Bachelard'ın dediği gibi "Ne kadar mükemmel bir çağda yaşıyoruz ki en büyük ressamlarımız seramik sanatçısı oluyor. Renkleri pişiriyorlar. Ateşle ışık yaratıyorlar. Chagall, bu şeytani resim sanatının ustası oluyor."

1940'ların sonu 1950'lerin başı

işte böylesine bir dönem.

Dört ay kadar süren çalışmalar sonunda üretilen 50 kadar seramikle Paris'e dönen Abidin Dino bunları satarak yeniden resme döner.

1967 ile 1968'de Amerikalı ressam George Ball ve İngiliz ressam Cecil Michaelis'le L'Harmas atelyesinde çalışmalar yapar. 1968 Mayıs ayında Galerie Henriette Gomez'de sergilenen bu çalışmalar, o Mayıs günlerinin sıcaklığında gözden kaçar.

1990 senesinde İtalya'nın Faenza kentindeki seramik bienaline davet edilir... "Yaptığı seramikler yüzünden San-

saryan Han'a değil ziyafetten ziyafete gidilir her gün."

Son olarak 1992'de Galeri MD'de Abidin Dino'nun elleri serigraf baskı olarak porselen tabaklara uygulanır...

Bilindiği gibi seramik ateş ve toprağın uyumudur. Belki de bu uyum içinde mutluluğun renklerini arıyordu Abidin Dino.

Sakine Çil: *Boğaziçi Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü öğretim görevlisi.*

1985 yılında İstanbul ve Ankara'da sergilediği küçük heykelciklerinden biriyle